

Voorwoord:	1
Frei Carlos Mesters o.carm	2
Jatropha: een zegen of een vloek?	7

Dierbare missievrienden,

De zomermaanden zijn in zicht en natuurlijk kijken heel veel mensen uit naar hun geplande vakantie. Deze maanden zijn echter ook zeer geschikt om bijzondere gebeurtenissen of ervaringen van de afgelopen periode de revue te laten passeren en om plannen te maken en/of nieuwe strategieën te bedenken voor de toekomst. En dat gaan wij ook doen! Wij zullen u op de hoogte houden via deze nieuwsbrief en via onze website.

Het Missieburo heeft veel mooie reacties gehad op de vorige nieuwsbrief, zowel schriftelijke als telefonische. In onze brievenbus zijn verschillende enveloppen beland met een (geldelijke) verrassing, één zelfs met een bundeltje van 10 biljetten van € 200, netjes verpakt in aluminium folie met een briefje: "van een alleenstaande bejaarde"! Ook hebben diverse donateurs ons verrast met royale bankoverschrijvingen. Deze gelden worden natuurlijk besteed aan de projecten, die in de nieuwsbrief genoemd zijn. Het feit dat men zo bijzonder heeft gereageerd in een tijd dat het economisch nog steeds niet zo goed gaat, geeft ons vertrouwen in de toekomst. Het doet ons goed, dat men de Missie - waarvoor wij als Missieburo staan - niet 'vergeten' wordt. Maar het is ook een bekroning op het werk van onze medewerk(st)ers en vrijwillig(st)ers, die zich voortdurend inzetten voor de mensen heel veel weg. Daarom wil ik u allen, mede namens het bestuur, de medewerk(st)ers en vrijwillig(st)ers van het Missieburo Roermond, heel hartelijk bedanken voor deze steun en voor uw vertrouwen in ons werk. Natuurlijk hebben wij dit kunnen doen, dankzij de vele mensen, die zich hebben ingezet voor onze campagnes, zoals de Vastenactie. Ook hen wil ik langs deze weg heel hartelijk bedanken. Langzaam maar zeker komen de bijdragen van de afgelopen Vastenactie binnen.

Hoeveel deze actie heeft opgebracht is nog niet duidelijk. Er is ongeveer 40% binnen en wij hopen dat de overige parochies en groepen binnenkort hun opbrengst zullen overmaken, zodat wij deze campagne echt kunnen afsluiten. Wat wij wel weten is, dat de kinderen op de basisscholen, waar wij gastlessen hebben verzorgd, echt heel hard hun best hebben gedaan. Daar zijn over het algemeen de opbrengsten beduidend hoger dan het voorgaande jaar. Daarom wil ik ook die

kinderen - samen met hun leerkrachten - heel hartelijk bedanken voor hun inzet. Zij hebben kennis kunnen maken met mensen uit een ander land. Zij hebben kunnen zien hoe men daar moet leven en dat heeft blijkbaar zoveel indruk op de kinderen gemaakt, dat zij enorm hard hebben gewerkt om geld in te zamelen, zodat de besproken projecten gefinancierd kunnen worden. Dat is toch prachtig!

Deze mooie ervaringen wil ik graag met u delen, want mede door uw steun hebben wij dit kunnen realiseren. Heel hartelijk bedankt! In deze nieuwsbrief vindt u verder een bijdrage van Frei Carlos Mesters o.carm en een artikel, dat onlangs in ID-Word en Wederwoord Nr 3 (een uitgave van de CMBR) is verschenen. Veel leesplezier Tot slot wil ik u mede namens de medewerk(st)ers en vrijwillig(st)ers, een mooie vakantie toewensen. Voor de mensen die moeten reizen: een goede reis en een behouden thuiskomst!

- Drs. Frank Soeterik, directeur

Colofon

Missieburo Roermond is een kerkelijke instelling voor de ondersteuning van geloofsverklaring in missielanden.

Neerstraat 49, 6041 KB
Roermond
Postbus 198, 6040 AD
Roermond
T: (0475) 386880
E: info@missieburo.nl
W: www.missieburo.nl

ING 1045000
RABO 14.41.01.408

MISSION (MISSIE- en ONtwikkelingswerk) wordt uitgegeven door de kerkelijke stichting Missiebureau Bisdom Roermond (Missieburo) en is een informatiebulletin over diverse missionaire activiteiten in de Missie.
Redactie:
Drs. F. Soeterik,
Mw.L. Klumpkens-Heijnders

(Donateurs van het Missieburo Roermond ontvangen gratis deze nieuwsbrief.)

Carlos Mesters, missionaris in Brazilië

De afgelopen maanden zijn verschillende missionarissen op bezoek geweest. In deze nieuwsbrief wil ik graag de schijnwerpers op één van deze “werkers-in-het-veld” laten schijnen: Frei Carlos Mesters o.carm, die reeds vele jaren als missionaris werkzaam is in Brazilië. Enkele jaren geleden hebben wij Frei Carlos als spreker uitgenodigd op onze jaarlijkse “missiedag”. Reeds vele jaren heeft hij het Woord Gods op eigen wijze bij de mensen gebracht. Voortdurend reist hij door Brazilië om bijbelcursussen te geven. Enkele weken geleden heeft hij een lezing gegeven over zijn werk van de afgelopen decennia, *“over het lezen van de bijbel in de basisgemeenschappen in Brazilië”*. Een boeiend verhaal, dat veel stof tot nadenken geeft. Een verhaal, dat voor iedereen begrijpelijk zal zijn en dat zeker tot bezinning oproept. Dit verhaal wil ik graag delen met u delen. Hier volgt zijn lezing:

“OVER HET LEZEN VAN DE BIJBEL IN DE BASISGEMEENTEN VAN BRAZILIË”

door Frei Carlos Mesters o.carm

Ik zal proberen heel eenvoudig te vertellen hoe de bijbel gelezen wordt in de basisgemeenschappen van Brazilië. Ik probeer dit te doen aan de hand van voorbeelden van werkelijke gebeurtenissen, feiten. Vervolgens zal ik u laten zien wat achter die feiten zit.

In de jaren '60 publiceerde L. Grollenberg het boek: “Een Nieuwe kijk op een oud Boek”, waarin hij liet zien hoe de moderne exegese een heel nieuwe visie opende op de Bijbel. Je kwam te weten hoe de Bijbel ontstaan was, wie het geschreven had, welke verschillende trends er in zaten en andere aspecten, die het boek dichterbij ons brachten. Het werd een meer ‘menselijk’ boek. Veel dingen werden duidelijker en aannemelijker. Heel veel mensen begonnen daardoor de Bijbel meer te lezen.

Deze “nieuwe kijk op een oud boek” zette de Bijbel terug in de context van de tijd, waarin hij was ontstaan. Of, liever gezegd, deze nieuwe kijk maakt van de

Bijbel een oud boek, want hij laat zien hoe het geloof beleefd werd in het verleden. En dat is en blijft goed nieuws voor ieder van ons. Maar de grote vraag, die overblijft en om een antwoord vraagt is deze: “Wat heeft God ons

nu te zeggen vandaag door middel van dit Oude Boek?”

Er bestaat in het hart van de kerk, al sinds eeuwen, een “oude kijk die het Boek nieuw maakt”, en deze oude kijk komt nu weer tot leven in de eenvoudige manier waarop de mensen de Bijbel lezen, gebruiken en uitleggen in hun kleine basisgemeenschappen. Ze gooien de “nieuwe kijk op het oude boek” niet weg. Integendeel. Ze trachten die te verbinden met de “oude kijk die het boek nieuw maakt”.

M.a.w. de “nieuwe kijk” verandert het boek; de “oude kijk” verandert de ogen. Beide veranderingen zijn nodig om het Woord God te ontdekken en te ervaren. Daar wil ik iets over vertellen aan de hand van enkele voorbeelden uit het dagelijkse leven in de basisgemeenschappen.

De twee boeken van God

Het leven uitleggen met hulp van de Bijbel

*** Het feit**

In Bogotá ontmoette ik een man die op een muur van een zaal, waar ik een cursus zou geven, de woorden “Deus é Amor!” had geschilderd. God is liefde (1Jo 4,8). Ik vroeg hem waarom hij juist die woorden koos. Hij antwoordde, dat hij dat gewoon mooi en passend vond. Ik vroeg hem 1 Jo, 4,8 op te zoeken in de bijbel. Hij schrok, want daar vond hij “God is liefde”. Blijkbaar bestond het Woord van God al in zijn leven, Pas na het lezen van de Bijbel kwam hij er achter. Hij schrok er van, want dat had hij niet verwacht.

*** Achter het feit**

Dit is het wat teweeg wordt gebracht bij de mensen. Langzaam groeit het nieuwe besef, dat het Woord Gods niet alleen en niet eens op de eerste plaats in de Bijbel staat, maar in het leven zelf. En dat het hoofddoel van het bijbellezen niet bestaat in het uitleggen van de Bijbel, maar in het uitleggen van het leven met de hulp van de Bijbel. God spreekt tot ons op de dag van vandaag door de feiten van het leven. Dat is de nieuwe overtuiging.

De Bijbel helpt de mensen te ontdekken, dat het Woord Gods, voordat het gelezen wordt in de Bijbel, al reeds bestaat in het leven. Dat was de ervaring van Jacob toen hij wakker werd van de droom, waarin hij een lange trap zag die tot de hemel reikte: “Dit is zeker: op deze plaats is de HEER aanwezig. En dat besepte ik niet” (Gn 28,16)!

Uit de Missie

3

* Theologische achtergrond: De Twee Boeken van God:

1e BOEK: schepping, natuur, heelal, leven, wereld, feiten, geschiedenis

Het eerste boek is niet de Bijbel, maar het leven, de schepping, de cosmos, de wereld, de feiten, alles wat bestaat. Het is door dit Boek van het Leven of van de Schepping, dat God met ons wil praten. Dit is van belang vandaag nu zowel het milieubeleid als de wetenschap met haar nieuwe ontdekkingen over de natuur en het heelal ons steeds meer bewust maken van onze totale afhankelijkheid van Moeder Aarde.

Alles wat bestaat is een uitdrukking van Gods Woord. "Hij sprak en de dingen begonnen te bestaan" zegt een psalm. Hij zei "Licht!" en het licht was er (Gn 1,3). Elke mens is een wandelend woord van God. Kinderen zijn een woord van God voor de ouders, en de ouders voor de kinderen. Maar dat dringt niet meer tot ons door. Wij voelen niet meer aan dat we leven te midden van dit grote boek Gods en dat we levende bladzijden zijn van dit boek. Er is iets in ons dat de "waarheid geweld aandoet", zegt de H. Paulus (Rm 1,18). We ontdekken God niet meer in Zijn Schepping. Wij zien niet meer dat die mooie schildering van Rembrandt is. Wat is het dan, dat in ons de waarheid geweld aandoet?

De H. Augustinus zegt, dat onze zonde de doorzaak is. Hij bedoelt daarmee onze domheid, dat wij mensen denken de baas zijn van de aarde en dat we met de cosmos mogen doen wat we willen, als het maar winst en voordeel opbrengt. Alsof de wereld handelsmateriaal is voor ons en niet een levende schepping Gods. Deze houding heeft onze ogen blind gemaakt en de letters van het eerste boek door elkaar gehaald. Daarom is het voor ons mensen nu zo moeilijk om het Woord Gods te ontdekken in het "Eerste Boek" van God, het Boek van de Schepping. "We hebben het oog van de beschouwing verloren", zo zegt de H. Augustinus. "We zijn het vermogen tot verwondering kwijt geraakt". En het is om dit grote gebrek te verbeteren, zo zegt hij, dat de Bijbel is ontstaan, het "Tweede Boek" van God, als een oogdruppel en een geneesmiddel.

2e BOEK: de Bijbel

De Bijbel werd geschreven niet om de plaats in te nemen van het Boek van het Leven, maar om ons te helpen het Leven beter te begrijpen. Je merkt dat bij de mensen. Bij hen gebeurt wat Augustinus zegt: door het biddend lezen van de bijbel in de basisgemeenschappen, krijgen ze het oog van de bewondering terug. Het helpt hen om de feiten te ontrafelen en Gods tegenwoordigheid te ontdekken. De wereld wordt weer een Gods openbaring en wordt weer wat hij moet zijn: het "Eerste Boek van God"

De Bijbel is eigenlijk niets anders dan het resultaat van de manier waarop het Hebreeuwse volk door de eeuwen heen het leven heeft weten te lezen en daarin de tekenen van Gods tegenwoordigheid te ontdekken. Dit "tweede boek van God" (de Bijbel), aldus Augustinus, heeft het volk geholpen om het "eerste boek van God" (de schepping, het leven) beter te begrijpen en te beleven. En helpt ons nog tot op de dag van vandaag.

Hoe kan de Bijbel ons daarbij helpen? Clemens van Alexandrië, uit de derde eeuw, zei het volgende: "God redde de Joden op een Joodse manier; de Grieken, op een Griekse manier; de Barbaren, op een barbaarse manier". En we kunnen verder gaan en zeggen: "de Nederlanders, op een Nederlandse manier; de Brazilianen, op zijn Braziliaans; de Amerikanen, op zijn Amerikaans!" Of, om het op een andere manier te zeggen: Zoals de Joden, de Grieken en de Barbaren, elk op hun manier en in hun cultuur, met de hulp van de Bijbel het Woord van God weer ontdekt hebben in hun leven en het hebben weten uit te drukken in de termen van hun cultuur, zo moeten ook wij, hier in onze cultuur, de uitdaging durven te aanvaarden om, met de hulp van de Bijbel, onze eigen Bijbel te schrijven. Dat wil zeggen: we moeten proberen om met de hulp van de Bijbel het Woord van God weer te ontdekken in deze totaal nieuwe gesecculariseerde werkelijkheid waarin we nu leven en die zo totaal anders is dan vroeger en waar God afwezig is voor de meesten. Dat is de uitdaging! De mensen in de basisgemeenschappen zijn er mee bezig.

Nieuw licht in de ogen

De studie alleen is niet voldoende

* *Het feit*

Twee bijeenkomsten in de stad São Mateus. De vragen gedurende de eerste bijeenkomst: "Wat was de vrucht die Eva van de boom plukte? Hoe konden zoveel dieren in de Ark van Noë? Met wie is Caim getrouwd? Was David vóór of na Jezus?"

Dat zijn moeilijke vragen om te beantwoorden. Je kunt die moeilijkheden ontzenuwen door de dingen uit te leggen met voorbeelden uit ons eigen leven. Maar die antwoorden, ofschoon nodig, zijn niet voldoende. In São Mateus is er iets anders gebeurd. Men begon dat jaar te zorgen voor betere hygiënische toestand om zo de gezondheid van de mensen veiliger te stellen: men zorgde voor beter drinkwater, voor wc's, voor geneesmiddelen uit planten en wortels, enz. Het jaar daarna, met diezelfde groep mensen, waren de vragen anders. Niet meer zo zeer betrokken op de fundamentalistische of letterlijke lezing van de feiten, maar veel meer betrokken op het leven: "Waarom werden de Koningen bekritiseerd? Hoe deed de

Uit de Missie

4

Farao om de mensen onder de knoet te houden?" Enz. De zorg voor het leven en voor de gezondheid in hun eigen huis en wijk op de dag van vandaag deed de ogen open voor de levensvragen in de tijd van de Bijbel.

Wat hielp was ook het voorbeeld of 'parabel' van de foto van die strenge en onsympathieke man waar iedereen bang van was. Een jongen kwam binnen en zei: *"Dat is mijn Vader!"* De anderen zeiden: *"Strenge vader!"* - *"Nee hoor! Mijn vader is advocaat en verdedigde bij de rechtbank een groep arme mensen tegen een rijke grondbezitter, die hen uit hun huizen wilde drijven. Mijn vader won en de armen konden in hun huizen blijven wonen!"* Ze keken weer naar de foto en zeiden: *"Sympathieke foto!"* Wat de ogen open deed was niet de studie van de foto, maar de ervaring van de jongen, die zei: *"Dat is mijn vader!"* Alles veranderde zonder ook maar iets te veranderen. Dat heeft Jezus gedaan aangaande de ogenschijnlijk strenge God van het Oude Testament. Hij zei: *"Dat is mijn Vader!"* Alles werd nieuw.

* **Achter het feit**

Wat de ogen opende, dat waren de vergelijkingen met dingen van vandaag en vooral de grotere bezorgdheid van de boeren met hun leven en hun gezondheid, die de ogen veranderden van de mensen van de basisgemeenschappen in de stad São Mateus.

En dat gebeurt overal op een bijna onopvallende manier bij de mensen in de basisgemeenschappen. Als ze de Bijbel gezamenlijk lezen, één keer in de week of in de twee weken, dan nemen ze hun eigen leven mee. Dan zitten hun dagelijkse problemen in hun ogen. Een moeder zal nooit haar kind vergeten dat thuis ziek in bed ligt. De Bijbel is als een spiegel, waar ze hun eigen leven in terug herkennen. Is een "symbool" (Hb 9,9; 11,19) van wat zijzelf vandaag beleven.

Op die manier ontstaat er een diepe bijna ondergrondse band tussen Bijbel en Leven. Soms lijkt dat wel een beetje oppervlakkig. In werkelijkheid is het een volkse manier om hun geloof tot uiting te brengen, net zoals de eerste christenen dat deden als ze de bijbel lazen (At 1,16-20; 2,29-35; 4,24-31) en ook de kerkvaders in de eerste eeuwen. Het is die oude kijk die het boek nieuw maakt, die hier weer tot leven komt.

Dona Maria van Aratuba, in Ceará, zei na een kleine bijbelcursus: *"We hoefden niet eens uit Ceará weg te gaan om de Bijbel te begrijpen!"* Een vaak herhaalde reactie na het lezen van een bijbel tekst in zo'n bijbelbijeenkomst: *"Que nem hoje!"* - *"Net als vandaag!"* De Bijbel werkt als een spiegel.

* **Theologische achtergrond**

Wat de ogen van apostel Paulus open deed was niet de studie, maar de harde ervaring van Jezus op de weg van Damascus. Hij moest ervaren, dat zijn lezing van de Bijbel niet de ware was. Hij was trouw aan de letter van de tekst, maar niet aan de geest van de tekst. Jezus zei hetzelfde: "Denk niet dat ik gekomen ben om de wet op te heffen!" Wie zich vastbijt op de letter, die is in staat iemand dood te maken, zoals Paulus instemde met dood van Stefanus. Wij hebben heel veel mensen dood gemaakt in naam van onze zogenaamde trouw aan de letter van de wet. (Mt 23,23-24) "De letter doodt, de geest doet leven!"

Jezus geeft veel kritiek op de conservatieven die, in naam van hun veronderstelde trouw aan de Schrift, het Woord Gods te niet deden, bv, aangaande het vierde gebod, de zuiverheidswetten, het onderhouden van de sabbat (Mc 7,9-13). Hij hielp de mensen om over de letter heen de geest en het doel te ontdekken. In de Bergrede, tot zes keer toe, zei hij: *"Vroeger werd gezegd, maar ik zeg jullie..."* (Mt 5,21-22.27-28.31-32.33-34.38-39.43-44). Op die manier liet hij de diepere betekenis zien van de tien geboden. Het grote ideaal dat hem voor ogen stond was: de Vader navolgen, *"volmaakt zijn zoals de Vader"* (Mt 5,48).

God met ons!

Een nieuwe Gods ervaring

* **Enkele feiten**

Een ex-verslaafde zei: "Ik hield niet van de God van mijn vader en moeder, want die zeiden dat God me zou straffen als ik zondags niet naar de kerk ging. Maar ik hield wel van de God van mijn oom, die nooit in de kerk kwam, maar elke dag het dubbele aantal broodjes kocht dan wat hijzelf nodig had, om aan de arme mensen te geven".

Sommige teksten van het Oude Testament brengen moeilijkheden met zich mee: God is streng, straft en doodt. Je wordt er bang van. Men doet mee uit vrees en niet uit overtuiging. Vele mensen doen niet meer mee, want ze geloven niet meer in zo'n God. Er was eens een jongen die zijn tante ging ophalen op het treinstation. Hij had haar nooit eerder ontmoet maar had een foto van haar bij zich. De foto was echter 45 jaar geleden genomen, De trein kwam en er stapten mensen uit. Hij herkende zijn tante niet en dacht dat zij de trein gemist had. Hij ging dus weer naar huis.

* **Achter het feit**

Wij hebben heel veel verouderde foto's van God in ons hoofd, in ons hart en in onze ogen die verhinderen dat we Gods tekenen ontdekken in de

realiteit van het leven.

Ieder van ons draagt, op de een of andere manier, een Gods beeld uit, of hij het nu weet of niet: de ouders voor de kinderen; de ouders van die jongen; zijn oom die nooit naar de kerk ging; onze ouders, onze bisschoppen; wijzelf.

* *Theologische achtergrond*

Van uit zijn nieuwe Gods ervaring keek Jezus met andere ogen zowel naar het leven als naar de Bijbel, en zag hij het Rijk Gods tegenwoordig bij de mensen, midden in het leven, en dat verkondigde hij, daar vertelde hij over als hij met de mensen praatte. De verkondiging van het Rijk Gods was het centrum van heel zijn doen en laten. In de parabelen of vergelijkingen gebruikte hij de meest gewone dingen van het dagelijkse leven om de mensen te helpen die tegenwoordigheid van God te ontdekken in de feiten van het leven. Hij gebruikte het "Tweede Boek Gods" (de Bijbel) om de mensen te helpen het "Eerste Boek Gods" (het leven) beter te begrijpen. Hetzelfde gebeurt in de basisgemeenschappen. Vanuit deze nieuwe manier om Bijbel en Leven bij elkaar te brengen, doen de mensen, de armen, de grootste en de mooiste ontdekking: "Als God bij die mensen was in het verleden, dan is Hij ook bij ons in onze strijd om ons te bevrijden en om het leven beter te maken. Als Hij naar hun geroep geluisterd heeft, dan luister Hij ook naar ons geroep!" (cf. Ex 2,24; 3,7). Op die manier wordt er langzaam een nieuwe godservaring geboren, die de meeste invloed heeft in hun manier van bijbellezen maar die het minst opvalt en ter sprake komt bij hun interpretaties en toepassingen. Want de ogen, die alles kunnen zien, kunnen zichzelf niet zien.

Bij zo'n bijeenkomsten of cursussen vraagt men wel eens over de Gods ervaring van de mensen: "Wat is het beeld van God dat je hebt mee gekregen toen je kind was? Is dat nog hetzelfde? Is het veranderd? Wat heeft er toe bijgedragen om te veranderen?" Dan merk je en ervaar je mooie dingen die soms moeilijk onder woorden te brengen zijn.

Hier raken we het herontdekken van de bron aan, zowel van het leven als van de bijbel: "God met ons!" Dat is de diepe betekenis van de eigenaam van God: JAHWEH. Die komt meer dan 6000 keer voor alléén al in het Oude Testament.

De nieuwe oude methode

Leven, Bijbel, Gemeenschap

* *Enkele feiten*

Het zijn duizenden groepen die één keer per week of per twee weken bij elkaar komen. Meestal is er geen priester bij. Sommige hebben een foldertje met een schema voor de bijeenkomst. Anderen lezen gewoon een stukje uit de bijbel, bidden samen,

praten over het leven en proberen elkaar te helpen. Bijbeldagen, Bijbelretraites, Bijbelcursussen, Bijbelgroepen, Bijbelmaand, "Campanha da Fraternidade" (Vastenactie), Mei Maand, het liturgische jaar, novenas, heiligen feesten, enz. Tientallen gelegenheden om de Bijbel te gebruiken en bij de mensen te brengen.

* *Achter het feit*

De methode die de mensen gebruiken heeft te maken niet alleen met het verstand. Het hele leven komt er bij te pas en de kinderen doen ook mee. Het is een heel proces van samen deelnemen en samen delen. Er komt van alles bij te pas: studie, bidden, toneel, dramatiseringen, vieringen, discussie, kunst, zang, muziek, stilte, recreatie, processie, manifestaties. Je ervaart hier de creativiteit en de intuïties van de mensen bij het bijbellezen.

Dit samenzijn in geloof en in broederschap is de context om de tekst te lezen en te begrijpen. Je hebt een driedubbele context in het bijbellezen: de literaire context van de tekst in het boek; de historische context van het feit in de geschiedenis; de geestelijke context van de geloof in de gemeenschap. Zonder deze context van de Geest Gods komt men er niet toe de zin te ontdekken die de tekst heeft voor ons vandaag. Want de zin, sentido, van de Bijbel is niet alleen maar een kwestie van ideeën, leer, waarheden, die je met het verstand kunt vatten en waarnemen, maar is ook een kwestie van sentir, voelen, aanvoelen en troost, die je in het hart ontvangt. Als het hart niet brandt, gaan de ogen niet open. Dat was de ervaring van de Emmaüsgangers.

* *Theologische achtergrond*

Rabbi Aquiba (Séc II) zei: "De wereld rust op drie peilers: de wet, het lof en de liefde". De Wet is de Bijbel. Het Lof is het bidden. De liefde is de wil om de anderen te helpen. Diezelfde drie pilaren of drie stappen zitten ook achter het verhaal van de Emmaüsgangers, waar Jezus de Bijbel uitlegt aan twee leerlingen (Lc 24,13-35). Dezelfde drie criteria van Jezus vindt je terug in de manier waarop de mensen de bijbel uit leggen in de bijeenkomsten van de basisgemeenschappen.

1e Stap: de werkelijkheid, de levensproblemen (Lc 24,13-24):

De eerste stap is: naderen, meelopen, luisteren, vragen stellen die helpen om de werkelijkheid te ervaren, nog eens vragen: "Waar praten jullie over?" – "Wij dachten, wij hoopten...!" Moedeloosheid, zonder geloof, zonder hoop, zonder liefde. Deze problemen moeten uitgesproken worden vóór je er iets voor kunt doen.

2e Stap: de Bijbel (Lc 24,25-27):

De tweede stap is: met de hulp van de Bijbel de situatie belichten; de feiten plaatsen in de grotere context van de geschiedenis en de profetieën en zo de andere kant laten zien van het lijden en de dood. Op die manier, wat oorzaak was van wanhoop, wordt bron van hoop. Het kruis dat een teken was van dood, wordt teken van leven. Maar de bijbel alleen doet de ogen niet open. Doet wel het hart branden,

3e Stap: de gemeenschap (Lc 24,28-32):

De derde stap: een gemeenschapservaring scheppen, waar de geest Gods vrije toegang heeft om ons te laten doordringen in de zin van de tekst. Wat de ogen opent is de gastvrijheid, het brood breken en delen, het samen bidden, samen aan tafel gaan zitten. In één woord: gemeenschap scheppende handelingen. Het is vooral deze derde stap die de mensen vandaag helpt om die oude bron weer aan te boren en van haar water te drinken.

Resultaat: verrijzen en terugkeren naar Jeruzalem (Lc 24,33-35):

Alles verandert: moed in plaats van vrees; terug in plaats van vlucht; geloof in plaats van ongeloof; hoop in plaats van wanhoop; kritisch bewustzijn in plaats van fatalisme; vrijheid in plaats van onderdrukking. In één woord: leven in plaats van dood.

Bijbel is ons boek

Nieuw sociaal bewustzijn

*** Het feit**

Als er ergens in Brazilië iets te doen is om te strijden voor meer gerechtigheid en menselijkheid, voor meer burgerschap en broederschap, dan kunt U er zeker van zijn dat er bijna altijd mensen bij betrokken zijn die verbonden zijn aan de Bijbelgroepen. Want zij hebben geleerd de Bijbel te lezen niet als een boek dat alleen maar mooie dingen vertelt uit het verleden, maar ook en vooral als een boek dat in een spiegel laat zien wie wij zijn en wat God van ons vraagt in onze tijd op de plaats waar we leven.

*** Achter het feit**

Vroeger was de Bijbel het boek van de pastoor. Stond ver af van de mensen. Nu is het dichterbij gekomen. Was een mysterieus ontoegankelijk goddelijk boek. Nu maakt het deel uit van het dagelijkse leven. En samen met zijn Woord is God zelf dichterbij gekomen. De Bijbel wordt niet meer gezien als een vreemd boek, maar als "nosso livro", ons boek, "geschreven voor ons die in deze laatste tijden leven" (1Cor 10,11).

Bij velen is deze nieuwe manier van Bijbel benadering de eerste stap van een meer kritisch

bewustzijn aangaande de sociale en politieke situatie van het land en ook van de kerk. "Dat is onze Goliath!" zeiden ze van een internationaal concern die eucalyptus plantten en de boeren het onmogelijk maakten om van hun eigen productie te leven.

*** Theologische achtergrond**

De Bijbel komt nu door een andere deur naar binnen bij de mensen. Niet de deur van de autoriteit, maar de deur van de persoonlijke en gemeenschappelijke ervaring. Niet als een boek dat een leer brengt van boven naar beneden, maar als een Blijde Boodschap die de bevrijdende tegenwoordigheid van God laat zien in het leven. De deelnemers aan de bijbelgroepen dragen zelf die Blijde Boodschap weer uit en trekken anderen aan om ook deel te nemen. "Kom een man zien die me heel mijn leven verteld heeft" (Jo 4,29). Daarom weet niemand precies hoeveel bijbelgroepen er bestaan. Alleen God weet dat.

Om deze verbondenheid tussen leven en bijbel te bewaren en uit te diepen is het voornaam: (a) De echte levensvragen van de mensen in de ogen en in het hart te hebben en niet kunstmatige vragen die niets met het leven te maken hebben. (b) Bij de studie van de Bijbel proberen te ontdekken dat de problemen van toen en nu niet zo verschillend zijn. De exegese helpt daarbij. (c) Proberen te komen tot een globale visie van de Bijbel die zo globaal is dat wij er zelf deel van uit maken. Op die manier belichten Bijbel en Leven elkander Het leven belicht de Bijbel, en de Bijbel belicht het leven.

SLOTGEDACHTE

In het document van het Concilie Dei Verbum, zeggen de bisschoppen: "Wat wij gehoord en gezien hebben dat verkondigen wij nu aan jullie". De zin is uit de eerste brief van Sint Jan (1Jo 1,2.3). Ze gebruiken deze oude woorden van sint Jan om ons mede te delen wat zijzelf hebben ervaren gedurende het Concilie.

In de Bijbeltekst is het WIJ sint Jan. In het document van het concilie zijn het de bisschoppen. In de Bijbeltekst is het JULLIE een kleine gemeenschap ergens in Klein Azië van de eerste of tweede eeuw. In het document van de bisschoppen zijn het al de christenen van de twintigste eeuw. In de Bijbeltekst gaat het over wat sint Jan GEZIEN EN GEHOORD heeft. In het document van de bisschoppen gaat het over wat zij gezien en gehoord hebben gedurende het Concilie. De bisschoppen gebruiken dezelfde woorden als sint Jan, maar in de mond van de bisschoppen zijn deze woorden een middel om een totaal andere ervaring mede te delen. Alles is anders: het adres, de afzender, de inhoud, de tijd en

de plaats. Het enigste dat niet verandert dat zijn de woorden van de Bijbel, de envelop, de verpakking. En dat is heel voornaam!

Wij allemaal gebruiken de bijbel op dezelfde manier: jullie, ik, Jezus, Petrus, Paulus, Luther, Franciscus, Teresia van Lisieux, de bisschoppen, de dominees, de katholieken en de protestanten, allemaal. Wij allen, als we een ervaring van het leven of van het geloof willen mededelen, proberen we dat te doen door middel van woorden uit de Bijbel. Dat geeft een zekere herkenningmogelijkheid.

Een voorbeeld. Het gebruik van de Bijbel heeft iets weg van die typische kleren die niet veranderen gedurende de jaren, en die in de verschillende tijdperken gedragen worden door steeds verschillende personen. Je ziet zo iemand op straat lopen. Je kent de persoon zelf niet, maar je zegt: dat is een zuster, een bruid, een soldaat, een pater, een paus, een Zwitserse garde, een politiemann. Door middel van de kleren herkennen we de persoon, zonder hem te kennen. We herkennen zijn functie, zijn werk, heel veel van zijn doen en laten.

De kleren van de Bijbel aantrekken brengt een herkenning met zich mee. Alles is anders: afzender, adres, datum, plaats en inhoud. Alleen de kleren zijn hetzelfde, maar het is door de kleren dat de anderen ons herkennen en ontdekken wie wij zijn, en het is door de kleren dat wij ons herkenbaar maken aan de anderen. Door de Bijbel te lezen en te gebruiken plaatsen wij ons in een eeuwenlange geloofstraditie en geven we op die manier aan hoe wij in het leven staan en wat of wij proberen te doen voor God en voor de medemensen.

Dank voor uw aandacht.

(Lezing van Frei Carlos Mesters, te den Bosch, op 21 mei 2011)

Jatropha: een zegen of een vloek? (uit ID-Woord en Wederwoord, Nr.3 2011)

Jatropha is een struik die vijf meter hoog wordt en goed kan groeien op arme grond. De zaden leveren jatropha-olie, die kan dienen als grondstof voor biobrandstof. Internationale bedrijven zijn een run begonnen op landbouwgronden om deze 'wonderstruik' te verbouwen.

De Europese Unie wil tegen 2020 tien procent van haar petroleumverbruik vervangen door 'groene' brandstoffen. De Verenigde Staten mikken op vijftien procent tegen 2017. Om die ambities waar te maken zullen beide economische grootmachten een aanzienlijk deel van die biobrandstoffen moeten invoeren. Het Internationaal Energie Agentschap (IEA) schat dat de toenemende vraag naar biobrandstoffen

over twintig jaar zo'n 53 miljoen hectare landbouwgrond wereldwijd kan innemen. Volgens het Copernicus Instituut aan de Universiteit van Utrecht heeft Afrika grote troeven om de grootste leverancier van landbouwenergie te worden. Het continent beschikt met 807 miljoen hectare over het grootste deel van het vruchtbare land van de planeet én de arbeidskracht is er goedkoop. Om de ontwikkeling van energielandbouw in Afrika te stimuleren, verlaagden of schraptten zowel de EU als de VS de invoerrechten op biobrandstoffen uit Afrikaanse landen – ze worden gewoon behandeld als andere landbouwproducten.

Wedloop

Momenteel is Ghana een van de landen waar op uitgebreide schaal jatropha-projecten in ontwikkeling zijn. De initiatiefnemers zijn hoofdzakelijk buitenlandse ondernemingen. Deze werken doorgaans via Ghanese dochtermaatschappijen en met de goedkeuring en medewerking van Ghanese overheidsorganen. De landbouw in Ghana is traditioneel vooral kleinschalig en heeft altijd ten dienste gestaan van voedselproductie. De uitzondering hierop is de grootschalige cacao-teelt in de koloniale tijd. Maar nu is er bijna letterlijk een wedloop op land door grote bedrijven. De buitenlandse maatschappijen komen uit Brazilië, Italië, Noorwegen, Israël, China, Duitsland, Nederland, België en India. Ze nemen enorme gebieden in gebruik. Zo heeft Scanfuel uit Noorwegen in de nabijheid van Kumasi in de Ashanti een project gestart van 10.000 hectare. De dochtermaatschappij Scanfuel Ghana Limited heeft zelfs 400.000 hectare gekocht, waarvan 60% is bedoeld voor jatropha, 30% voor voedsel productie en de rest voor een biodiversiteit bufferzone. Het ligt in de bedoeling dit project uit te breiden tot een miljoen hectare. Ook de EU mengt zich in de race. In het noorden van Ghana, in Walewale, zal met steun van de EU een grote jatropha-verwerkingsfabriek gebouwd worden.

Dubieuze PR

Als je de grote ondernemingen moet geloven, is jatropha ontegenzeggelijk een zegen. Zo beweert *Anuanom Industrial Projects Limited* zonder blikken of blozen dat de grootschalige aanplant van jatropha zal resulteren in de bescherming van biodiversiteit, behoud van de kwaliteit van grond en werkgelegenheid wat zal leiden tot welvaart en het terugdringen

van armoede. Bovendien spelen ze de 'groene kaart' uit door te zeggen dat bio-diesel de uitstoot van broeikasgassen zal verminderen. Hierbij wordt dan wel opgemerkt dat het gehele district en alle gemeenten moeten meewerken in de projecten. Want alleen dan zal er werkgelegenheid voor de jeugd worden gecreëerd en zal armoede terug kunnen worden gedraaid. En dat zal dan weer de uittocht naar de steden afremmen.

Op het eerste gezicht lijkt het allemaal heel mooi en economisch zeer aantrekkelijk voor een land als Ghana. De werkelijkheid is minder rooskleurig. Een aantal buitenlandse maatschappijen zetten alles op alles om duizenden hectare land tot hun beschikking te krijgen. Het grootste gedeelte van dit land was tot nu toe in gebruik voor kleinschalige landbouw, dus voor voedsel. In veel gevallen worden de mensen gewoon voor het blok gezet of met allerlei beloftes van betaald werk en allerlei voorzieningen om de tuin geleid. Extra werkgelegenheid is er wel tijdens de voorbereidende fase van het project, maar door het gebruik van zware en moderne landbouwmachines wordt er steeds minder beroep gedaan op de lokale bevolking.

Zoals zo dikwijls met dit soort grootschalige projecten speelt in een aantal gevallen corruptie ook een rol. Critici spreken dan ook over grootschalige 'landroof' ten bate van goedkope brandstofvoorziening van de Westerse landen en ten koste van voedselvoorziening voor de mensen in Ghana.

De religieuze instituten in Ghana hebben in 2007 een gezamenlijke commissie Gerechtigheid Vrede en Heelheid van de Schepping (JPIC) gevormd om zich met problemen bezig te houden die de capaciteiten van de individuele instituten overstijgen. Naast aandacht voor het lot van weduwen is de grootschalige teelt van jathropa het tweede aandachtsveld. Oswald Bangfo, JPIC-coördinator van de s.v.d. in Ghana, schreef ons half februari van dit jaar dat de commissie in principe niet tegen de teelt van jathropa is. Maar ze heeft wel grote bezwaren tegen het feit dat jathropa geteelt wordt in de meest vruchtbare gebieden van Ghana die tot voor kort werden gebruikt voor de productie van voedsel. "Het is duidelijk dat de in beslagname van land voor jathropa de kleine boeren verjaagt van hun land, waardoor sommige families op straat belanden. In de meeste landen waar jathropa wordt verbouwd doen ze dat op schrale grond. Waarom niet in Ghana?"

Een ware kanker

Maurice Oudet m.af. is nog uitgesprokener in zijn mening. Hij werkt in Burkina Faso en houdt zich intensief bezig met de problemen van kleine boeren.

In juni van 2010 kwam hij in het noordoosten van Burkina in contact met groepen van boeren die zich al helemaal hadden ingesteld op de productie van jathropa. Door bemiddeling van een Belg had de groep fondsen losgepeuterd van de Universiteit van Brussel en een kwekerij opgezet van 66.000 planten. Verder hadden ze de nodige machines aangeschaft om de noten te verwerken: een warmtepers, filtersysteem en opslagmagazijn. De boeren kochten de jathropa planten voor 60 cfa per stuk. De boeren lossen hun schuld af door de oogst in te leveren. Maurice schrijft: "Ze denken vanaf het eerste jaar noten te oogsten, twee kilo per plant. Maar studies tonen aan dat men daarvoor minstens vijf jaar moet wachten, tot de plant tot volle wasdom is gekomen. Ik heb hen aangeraden de planten te gebruiken om heggen te zetten rondom hun eigen veldjes. Mocht de oogst tegenvallen, dan is dat geen grote ramp." Maar tevergeefs. De teerling was al geworpen, merkte pater Oudet. Men had de jathropa gepresenteerd als een wonderplant die overal groeit, een onverwachte oogst belooft en de uitgeputte grond kan herstellen. Tegelijk merkte Oudet dat vrouwen in dezelfde regio genoodzaakt zijn te blijven werken op dezelfde stukken grond vanwege de druk op landbouwgronden in hun regio. Daardoor raakt de grond steeds verder uitgeput. Nu zullen ze naar andere methoden moeten zoeken om hun gronden vruchtbaar te houden. Voor Oudet is het duidelijk: "Jathropa is een ware kanker. Niet alleen in het noordoosten van Burkina, maar ook in Senegal, Ghana, Tanzania en Mozambique. Hier is een plant die men nog slecht kent, waarvan men geen voorbeelden heeft van overtuigend industrieel succes, waarvan men de houdbaarheid nog niet heeft getest... en waarvan landen in het Noorden erin geslaagd zijn ze overal in Afrika te verspreiden."

In Afrika lopen vandaag minstens zeventig biobrandstof-projecten (jathropa, palmolie en suikerriet) in 28 landen, gefinancierd door een veertigtal Amerikaanse en Europese investeerders. Samen zijn deze projecten goed voor meer dan twee miljoen hectare. Op het schaakbord van de 'groene toekomst' nemen deze westerse investeerders het op tegen partijen uit Brazilië, Saoedi-Arabië en Aziatische groeilanden. De Chinese projecten in Congo en Zambia zouden wel 4,5 miljoen hectare kunnen beslaan. Oudets conclusie is helder. Als men toestaat dat de jathropa zich over heel Afrika verspreid, zullen boeren steeds minder hun rol kunnen vervullen van verbouwers van voedsel, voor zichzelf en voor de stedelijke bevolking in hun regio. Daardoor wordt op den duur de overleving van de boeren zelf en van de bevolking die voor hun voedsel van hen afhankelijk is bedreigd.

(met dank aan de redactie van ID)